

1633. 15. Martijj”²⁶ (Arra még nem sikerült adatot találni, hogy személyesen ismerte volna Ceglédi Szabó Pál Beythe Imrét, de életkorukat figyelembe véve egyáltalán nem kizárt, másrészt pedig egy egyházkerületben szolgáltak.) Néhány kötethez pedig úgy juthatott, hogy pápai lelkészként elődje, Kanizsai Pálfi János²⁷ ajándékozta neki, vagy a hagyatékából kap(hat)ta meg. Pálfi egyébként Beythe István és Beythe Imre utóda volt a németújvári lelkészségben, s ő a Beythéktől megörökölt néhány kötetet (két ilyen kötetről biztosan tudunk²⁸), amelyek később Ceglédi Szabó Pál tulajdonába kerültek. A Guilielmus Whitaker-kötet biztosan nem volt egyik Beythe tulajdonában sem, hiszen Ceglédi Szabó possessorbejegyzéséből kiderül, hogy azt külföldi peregrinálása idején vásárolta meg. Az abból előkerült Korzenski-nyomtatvány viszont vagy valamelyik Beythe-kötetben lehetett, vagy a Beythe-könyvek vásárlásakor ezt a kisnyomtatványt is megvette a családhoz való (könyves) kötődése és a mű igen szép tartalma miatt. Így kerülhetett át a Whitaker-kötetbe, ahol mintegy négyszáz évig megőrződött. Bárhogy is jutott hozzá, kötetében fennmaradt ez a ma unikumnak számító munka.

ZVARA EDINA

Officium Rákóczianum – Pótlások. Tíz éve jelent meg *Officium Rákóczianum: Az I. Rákóczi Ferencről elnevezett imádságoskönyv története és nyomtatott kiadásai* címmel az első és mindez ideig társ nélküli magyarországi imádságoskönyv-monográfia.¹ A kötet bemutatója 2000. november 15-én volt a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének 18. századi Osztálya szervezésében. A kiadványt könyvvizeti szempontból Pavercsik Ilona mutatta be.² Irodalomtörténeti vonatkozásait, a több tekintetben populáris szöveganyag érintkezési pontjait az úgynevezett „magas” irodalommal Lukácsy Sándor foglalta össze, s a kiadások sorát díszítő metszetsorozatokat művészettörténeti jelentőségéről Szilágyi András beszélt. Szilágyi rámutatott a címlapelőzések egy részén olvasható „Pietas ad omnia utilis” (a kegyesség mindenre hasznos) jelmondat (mottó)

²⁶ *Eusebii Pamphili Caesariae Palaestinae episcopi historiae ecclesiasticae. lib. X. ... Ruffini presbyteri Aquileiensis historiae ecclesiasticae. lib. II. Eusebii Pamphili De vita Constantini ... lib. V. Socratis Scholastici Constantinopolitani, eodem interprete, lib. VII. Theodoriti episcopi Cyri ... lib. V. Hermii Sozomeni Salaminii ... lib. IX. Theodori Lectoris collectaneorum ex historiae ecclesiastica ... Euagrii Scholastici, eodem interprete, lib. VI. Index memorabilium rerum sub finem additus est copiosissimus. Basileae, Frobenius, 1554. [8], 806, [68] l. 2° – VD16 E-4279 – Mai lelőhelye: Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer V. mittlere, Kasten 4. Regal 6. Pecset: Bibliotheca C. P. Esterházy No. Inv. 15,738 L/7.*

²⁷ SZELESTEI NAGY László: *Kanizsai Pálfi János dunántúli püspök könyvei*. In: Adalékok a 16–20. századi magyar művelődéstörténehez Szerk.: BÁLINT István János. Bp. 1987. OSzK, 125–126.; ZVARA Edina: *Kanizsai Pálfi János (1582–1641) könyvei Esterházy Pál gyűjteményében*. = MKsz 2010. 386–398.

²⁸ ZVARA: *Kanizsai Pálfi János ...*, i. h. (27. jegyzet)

¹ KNAPP Éva: *Officium Rákóczianum. Az I. Rákóczi Ferencről elnevezett imádságoskönyv története és nyomtatott kiadásai*. Bp. 2000. Borda Antikvárium, 200 l.

² PAVERCSEK Ilona: *Knapp Éva: Officium Rákóczianum. Az I. Rákóczi Ferencről elnevezett imádságoskönyv története és nyomtatott kiadásai*. Bp. 2000. Borda Antikvárium, 200 l. = MKsz 2001. 510–512.

közkedveltségére.³ Pavercsik nem tekintette lezártnak a könyvészeti kutatást, s éppúgy, mint a könyv írója, számított újabb kiadások felbukkanására.

Ismeretes, hogy a kötet bibliográfiai részében számba vett példányok jelzésekor a szerző nem törekedett teljességre – még a közgyűjteményekben található példányokat illetően sem. Így – többek között – egyetlen esetben sincs utalás a szerző által már a kötet készítésekor ismert, az Iparművészeti Múzeumban őrzött kilenc példányra, melyek hat, a kötetben kivétel nélkül megtalálható kiadást reprezentálnak.⁴ A számbavétel nem terjedt ki a hasonló tartalmú, de magát címében és keretszövegeiben az *Officium Rákóczianum* című összeállítással nem azonosító kiadványokra sem.⁵

A kötet megjelenése óta eltelt egy évtizedben részben a kötetet kiadó Borda Lajos, részben a szerző folyamatosan figyelte és gyűjtötte az új, eddig még nem regisztrált kiadásokra vonatkozó adatokat. Az adatgyűjtés eredményeként sikerült autopszia alapján összegezni öt, eddig ismeretlen kiadást az 1736–1855 közötti évekből, továbbá számba venni egy már regisztrált, de hiányos kiadás teljesebb példányát.

Továbbiakban a megjelent bibliográfia számozására utalva, az ott megjelent leírásokkal egyező módon először közlöm az újabb kiadások könyvészeti leírását, majd bemutatom az 59. szám alatt ismertett kiadás fellelt teljesebb példányát.

I. Újabb kiadások

12/a

Officium Rakoczianum, sive varia pietatis exercitia cultui Divino, magnae matris Mariae, Sanctorumque patronorum honori debita.

Editio novissima, Omnibus prioribus auctior, et locupletior.

Tyrnaviae M. DCC. XXXVI. Typis, et Sumptibus Academiae Societatis JESU Typographiae.

⁽¹⁰⁾, [1]¹, A¹² – V¹² X⁸, [1]¹ = [22] 492 [6] lap, [X₇ számozatlan!], 10 rézm. t. – 12° Piros-fekete nyomású címlap.

A rézmetszetek a címlével és az 1., 75., 93., 159., 201., 209., 215., 239., 397. lap elé kötve található.

Bibliográfiailag ismeretlen kiadás.

A rézmetszetű címlapelőzők és a 93., 209., 239. lap elé kötött rézmetszetek szignálása b. I. F. S. Sc. Vien., az 1., 75. lap elé kötött rézmetszetek szignálása j. l., illetve b. I. F. Schmitner sc. Vien., a további rézmetszetek szignálatlanok.

Zebegegy Borda Antikvárium

³ Szilágyi András Tisza Pál jelmondatában – „Az istenfélő élet mindenre jó” – fedezte fel a mottó értelmezési lehetőségét. Megjegyzem, az imádságoskönyv mottója a 17. században közismert és kedvelt volt az emblemikus ábrázolásokon is. Így például olvasható azon az 1695-ben Anton Schoonjans után az idősebb Georg Andreas Wolfgang által I. Lipót császárt törökverőként bemutató nyolc lapos rézmetszetsorozat áldozati oltárt bemutató lapján az „Ad omnia utilis Pietas” variációjában. A rézmetszet ismeretét Tüskés Gábornak köszönöm.

⁴ E példányokra Horváth Hilda hívta fel a monográfiát kiadó Borda Lajos figyelmét. Ezek a monográfia bibliográfiai részének tételszámaival a következők: Nr. 31, 72, 80, 85 (2 példányban), 87 (2 példányban), 94 (2 példányban).

⁵ KNAPP: i. m. (1. jegyzet) 119. Vö. például, SOMMERVOGEL, Carlos–DE BACKER, Augustin et Aloys: *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Première partie: Bibliographie. I–XII*. Bruxelles–Paris–Toulouse, 1890–1914. VII, 1791–1793. Köszönöm Borsa Gedeonnak a hasonló tartalmú kiadványokra vonatkozó nemzetközi adatgyűjtését, mely nem része az *Officium Rákóczianum* kiadványsorozatának. – Itt jegyzem meg, hogy a pótlások nem tartalmazzák azokat a tévesnek bizonyult könyvészeti leírásokat, melyek elérhetők például a Virtueller Katalog Karlsruhe révén.

43/a

Officium Rákócziánium, Avagy Külömb-féle Áítatosságok, Az Istennek imadására, Nagy Aszszonyunknak Marianak és minden szenteknek tiszteletére.

Melly ez előtt Kassán, most pedig újonnan ki-nyomtatott.

Kolosvárott 1762 Az Akadémiai Betűkkel.

§¹⁻⁸, A⁸ – Z⁸, Aa⁸–Hh⁸ = 8 levél, 1–480 lap, 2 levél [Hh_{7r-v} üres!], 10 rézm. t. – 8° Piros-fekete nyomású címlap.

A rézmetszetek a címlével és a 93., 175., 213., 227., 255., 271., 285., 301., 479. lap elé kötve találhatók.

Bibliográfiailag ismeretlen kiadás.

A rézmetszetű címlapelőzők szignálása j. l. Thomas Bohacz sculp. Viennae, a 93. lap elé kötött rézmetszet szignálása j. l. X: Winkler, Sc. Vien., a 227. lap elé kötött rézmetszet szignálása j. l. Spillmann f., a 301. lap elé kötött rézmetszet szignálása j. l. Schmitner sc: Viennae, a további rézmetszetek szignálatlanok.

Kolozsvár (Cluj–Napoca, Romania) Röser Ferenc Gyűjteménye

59/a

Officium Rakocziánium, sive varia pietatis exercitia cultui Divino, magnae matris Mariae, Sanctorumque patronorum honori debita.

Editio novissima, omnibus prioribus auctior, et locupletior.

Cassoviae M. DCC. LXX. Typis Collegii Academici Soc. Jesu.

)(⁸, A⁸ – Z⁸, Aa⁸ – Ll⁸ = [20] 534 [helyesen 536] [4] lap, 7 rézm. t. – 8° Piros-fekete nyomású címlap.

A rézmetszeteket az 1., 85., 105., 165., 223., 231., 237. lap elé kötötték; a rézmetszetekre metszett szám nem azonos elhelyezésükkel.

Bibliográfiailag ismeretlen kiadás.

A 105. lap elé kötött rézmetszet szignálása j. l. Seb. Zeller sc. Posonii, a további rézmetszetek szignálatlanok. Későbbi kiadása lehet a 84. szám alatt leírt kiadás.

Zebegény Borda Antikvárium

66/a

Officium Rakocziánium, sive varia pietatis exercitia cultui Divino, magnae matris Mariae, Sanctorumque patronorum, honori debita.

Editio novissima, omnibus prioribus auctior, et locupletior.

Viennae 1774 Typis Joan. Thom. Nob. de Trattnern Sac. Caes. Reg. Maj. Aulae Typogr. et Bibl.

[ ]¹,)(¹¹, A¹² – T¹² U⁶ = [24] 462 [6] lap, 7 rézm. f., 1 rézm. t. – 12°

A rézmetszetek a címlével elé kötve, illetve az)(^{11b}, 66., 84., 139., 180., 189., 216. lapon találhatók.

Bibliográfiailag ismeretlen kiadás.

A Tabula Temporaria Festorum Mobilium kezdőéve 1763. A megjelenési év utolsó számjegyét tintával – ismeretlen okból – '1'-re módosították. A rézmetszetű címlapelőzők szignálása j. l. Io: Christ: Winkler sc., a további rézmetszetek szignálatlanok. A leírt példány 378. lapja üres, ezen más példányokban a tisztítóúzben szenvedő lelkeket ábrázoló rézmetszet lehetett. A 44. szám alatt leírt kiadás címlapkiadása.

Zebegény Borda Antikvárium – Wissenschaftliche Bibliothek der Stadt Krems

99/a

Officium Rakocziánum sive selecta pietatis exercitia cultui divino beatissimae virginis et matris divinae Mariae sanctorumque honori debita. Jussu et impensis excellentissimi Domini Domini Emerici Palugyay de eadem et in Bodafalva Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopi Nitriensis, ins. Ordinum coronae ferreae primae classis ac Leopoldi magnae crucis equitis, item S. Stephani R. A. commendatoris. S. C. et R. A. Majestatis actualis intimi consiliarii.

Editio aucta et emendata.

Viennae in Austria MDCCCLV. Sumptibus Mayerianis et Socii. (Typis Antonii Schweiger).

[ ]², 1 – 31⁸ és 4 váltakozva = [4] 372 [4] lap, 1 rézm. t. – 8°

A rézmetszetes táblát a címlap elé kötötték.

Bibliográfiailag ismeretlen kiadás.

A rézmetszetű címlapelőzők szignálása j. l. Jos. Kovatsch sc. Viennae. A 44. szám alatt leírt kiadás címlapkiadása.

Zebegény Borda Antikvárium – Nyitra (Neutra, Slovakia) Stecker Emil Gyűjteménye

II. *Teljesebb példány*

44

Az eddig ismert két csonka példányhoz képest a teljes példányban további két rézmetszet található a 139. és a 378. lapon.

Zebegény Borda Antikvárium

59

Az eddig ismert két példányból hiányzó rézmetszetes táblák száma kilenc. A rézmetszetek a címlével és a 30, 105, 223, 233, 243, 264, 325, 471. lap elé kötve találhatók.

Pannonhalma Dr. Sólomos L. Szilveszter hagyatéki gyűjteménye

Az újonnan leírt, bibliográfiailag ismeretlen kiadásokkal az *Officium Rákócziánum* kiadássorozata százöttre emelkedett.⁶ Közülük egyet (59/a) a 20. század első felében éppúgy felhasználták családi események (születés – halál) feljegyzésére, mint azt több mint száz évvel korábban tette Vörösmarty Mihály édesapja fiai, Mihály és János születésének és keresztelésének megörökítésére.⁷

KNAPP ÉVA

Egy alkalmi lap: *A Kis Hét* (1894, 1899). A költő és szerkesztő Kiss József (1843–1921) emlékére rendezett kiállítás (1943/44) óta tudható, hogy létezett valamilyen „Kis Hét” című alkalmi kiadvány, amelyet 1894-ben és 1899-ben József napra adtak ki. A kiállítás katalógusában a 343. tétel ez: „A »Kis Hét« két József-napi száma. – Budapest 1894 és 1899 márc. 19. 4 lev., 8r. A Kiss család tulajdona.”¹ Ám azt, hogy mi is tulajdonképpen ez a „Kis Hét”, nem lehetett tudni; a sajtótörténeti kutatás nem emlegette, példány pedig nem volt belőle ismeretes. Csak sejteni lehetett, hogy ez a két alkalmi kiadvány valamiképpen a „nagy” *A Héthez* tartozik, annak valamilyen leágazása.

⁶ Az újonnan regisztrált öt kiadást 2001–2004 között vettem számba.

⁷ A példány kötéstábláját és a kötéstábla belsején olvasható bejegyzést l. *Vörösmarty Emlékkönyve. A költő születésének százados évfordulójára rendezett országos ünnep alkalmából kiadta a székesfejérvári Vörösmarty-Kör*. Szerk. CZAPÁRY László. Székesfejérvárott, 1900. 45–46.

¹ *A Kiss József emlékkiállítás katalógusa*. Országos Magyar Zsidó Múzeum. Bp. 1943. december–1944. január, 44.